

Laura iz Amsterdama

SMILJA ŠTRAVS

Nizozemci imajo svojo čisto pravo Piko Nogavičko ali, še bolje, Razbojniško hčer. To je 13-letna Laura Dekker iz Amsterdama, ki je objavila, da bo sama šla na pot z jadrnico okoli sveta, njena starša pa sta rekla – prav. Dogodek je brez primere, saj so današnji trinajstletniki komaj sposobni sami prijadrtati od doma do šole in nazaj, na številne popoldanske fakultativne dejavnosti pa jih praviloma vozijo starši, saj bi se otrokom na okrutni občinski zemlji lahko kaj nepredvidenega primerilo. Namero nadobudne mlade kapitanke je preprečila nizozemska socialna služba, njena starša pa sta se zaradi tega znašla v težavah, saj bo sodišče odločalo, ali sta sploh sposobna skrbeti za hčerko, ker sta jo bila pripravljena samo pustiti na tako nevarno pot. Uprna najstnica je pridala, da je socialna služba sploh ni vprašala za mnenje, kar se ji zdi »čudno«. Prepričana je, da ni premlada za pot okoli sveta, saj na ladji živi že vse od rojstva, je samostojna, jadrati pa se je naučila že zelo zgodaj. No, sodobni otroci niso za držani, če je treba jasno povedati, kaj hočejo in potrebujejo.

Današnji psihologi radi razpravljajo in pišejo knjige o tem, kako posebni so naši otroci, še posebej trinajstletniki. Ti živijo v svojem svetu, ki je poln skrivnosti. Bog ne da, da katera od teh skrivnosti pride na ušesa odraslim, kot se je zgodilo Lauri. Morda bi dekle svoje sanje lahko uresničila, če bi živela v časih Pike Nogavičke – njena »mama« Astrid Lindgren se je kot otrok skupaj z vrstniki igrala od jutra do večera, plezala, koder je hotela, jadrala, če že ne okrog sveta, pa vsaj med domačimi jezici in fjordi. Takrat se niso poznali tako zelo posebnih otrok, kajti živeli so običajno in povsem vsakdanje pustolovsko življenje v slogu, kako preživeti v divjini – to je v ostrem mrazu, snegu ali domačem pragozdu za hišo (brez čevljev, dolgih hlač, sredstev za zaščito pred piki klopotov in komarjev, politrške plastenke s čisto vodo ...). Če za sodobne »indigo« otroke velja, da ne morejo sedeti pri miru, navadnim otrokom z začetka prejšnjega stoletja nikoli ni bilo treba sedeti, ker so imeli dovolj dela s pobiranjem krompirja, kidanjem gnojia ali puljenjem pleva. Sem in tja so med molžo sedeli h kravi. Starši otrokom niso posebej pojasnjevali, zakaj jim dajejo določena navodila; pogled na mamin znova rastoči trebuh in prežgano na mizi je bil dovolj zgovoren.

Zato pa so bili ti čisto nič posebni otroci svobodni. Nobenih mobitelov, satelitske navigacije in drugih pripomočkov, ki bi staršem omogočili, da izsledijo pozicijo svojega otroka v krošnji sosedove hruske. Kvečjemu kakšen razjarjen ata z grabljami v roki pod drevsom. O tem nam pripovedujejo pisatelji z Astrid Lindgren na čelu. Katera sodobna Pika pa ima priložnost, da bi v ringu položila »strašnega Adolfa«, ali kot je po Pikinem zgledu nameravala Laura iz Amsterdama, odšla sama na pot okoli sveta? Pika bi najbrž znorela, če bi se njen sicer neverjetni in pogumni oče kapitan, oče, kakršnega bi si sicer želela vsaka najstnica, za stalno naselil v Vili Čiračara, mama pa bi njene vragolije občudovala iz kuhinje in ne iz nedoumljivih in tako zelo oddaljenih nebes. »Ne govorite jim o tem, kaj zdaj so ali kaj bodo kasneje postali. Pustite jih, da se sami odločijo, kaj jih zanima,« v knjigi Indigo otroci razpredata avtorja Lee Carroll & Jan Tober. Mhm, mhm.

Tudi otroštvo, ki so ga v petdesetih letih na Poljskem preživljali enajstletni Simon, Peter, Elka, David in drugi kompanjoni iz Gdanska, je današnjim staršem in socialnemu skrbstvu španska vas. V knjigi s preprostim naslovom David Weiser poljski pisatelj Pawel Huelle opisuje poletje, ki so ga fantje in dekleta preživljali na strelišču ob vojaški bazi, med streljanjem in mavričnimi eksplozijami. »Kdo je pravzaprav David Weiser, deček z neverjetnimi sposobnostmi in darovi? In ali je res preminil pri igri z razstrelivom, če pa vse kaže na to, da je sam zvito insceniral svoj odhod?« Odgovora ni, ostaja samo skrivnost, »v spremni besedi h knjigi razpreda Jana Unuk. Kajpak David ni mogel biti indigo otrok, saj se ni rodil ob pravem času, kot tudi Pika ne. Indigo otroci se učijo z lastnim raziskovanjem, pravita Carroll & Jan Tober ... Tako velja v teoriji, zares pa je prenevarno. ●

Dobro za živalstvo

Žirafe v živalskem vrtu v Rotterdamu imajo novo hišo

SMILJA ŠTRAVS

izpolnjevanje gradbenega načela trajnosti. »Morali smo izpolniti ekološke zahteve podnebnih razmer, hkrati pa zgraditi hišo s klimo, ki bo primerna za živali, katerih osnovni življenjski prostor je savana. S končnim rezultatom smo zares zadovoljni,« je dejal vodja biroja Menno Lam. In če so doslej trdili, da so njihove hiše dobre za ljudi, bodo zdaj v svoj portfelj lahko dodali, da zidajo tudi hiše, ki so dobre za živalstvo.

Ali so tudi žirafe zadovoljne z novo hišo, je težko reči. Da bi to lahko z gotovostjo trdili, bi bilo treba posneti še tretji del animiranega filma Madagaskar. Po mojem mnenju pa je to najodličnejša hiša za žirafe, kar sem jih videla, pa sem obiskala kar nekaj živalskih vrtov, predvsem na Nizozemskem, kjer so zares lepo in domiselno urejeni. Tako kot človek tudi žival v svojem domovanju potrebuje hkrati svobodo in zavetje, da se dobro počuti in uživa. Hiša za žirafe je zasnovana kot zatočišče okrogle oblike v slogu tradicionalnih afriških koč. Žirafam je omogočeno, da lahko svobodno prehajajo iz hiše na prsto in nazaj noter.

Hiša za žirafe je udobna, uporabnicam prijazna in energijsko učinkovita. Zasnovana je tako, da omogoča rabo vseh treh ključnih naravnih elementov – sonca, vetra in dežja. Streha dopušča prepuščanje svetlobe, hkrati pa so zidovi tako visoki, da omogočajo izbrabo kar največjega potenciala sončne energije. Pozimi (v oblač-

LAM arhitekti so znani po tem, da gradijo hiše »po meri«, in žirafe so v tem še posebej zahtevne stranke. Hiša za žirafe je udobna, uporabnicam prijazna in energijsko učinkovita. Zasnovana je tako, da omogoča rabo vseh treh ključnih naravnih elementov – sonca, vetra in dežja.

nem vremenu) ni treba segrevati vseh 4500 kubičnih metrov prostornine ograde, temveč samo t. i. ljubkovalne stebre, ob katerih se žirafe lahko pogrejejo, ko je sonce, pa za ogrevanje hiše tudi pozimi zadostuje zgolj sončna energija. Ogrevanje je ekološko, namesto fosilnih goriv za kurjenje uporabljajo lesene opilke. K dobremu počutju žiraf prispevata tudi ustrezno prezračevanje hiše, kar je pogosto problem v zaprtih prostorih živalskih vrtov. Stavba je namreč obrnjena tako, da lahko za prezračevanje čim bolj izkoristi naravni potencial vetra, ki ga na Nizozem-

skem sicer ne primanjkuje. Izmenjevanje zraka poteka po principu nizkega zračnega pritiska, ki veter samodejno potisne skozi stavbo. Na Nizozemskem je dosti dežja, zato so arhitekti poskrbeli tudi za samodejno zbiranje deževnice. Ta odteka s strehe v poseben zbiralnik, od koder voda preusmerijo v sosednjo zgradbo, kjer jo potrebujejo vedno žejne rastline v tropskem »gozdu«.

Ker je hiša za žirafe okrogla, v njej ni kotov, v katere bi se ob morebitnem prepiru posamezna žival ujela brez možnosti pobega. Okrogla stavba jim omogoča, da se lahko kadarkoli izmuznejo iz primeža jezne sestanovke. Dodatno svobodo pri pribanju jim omogoča izbočenost stavbe, tako da menda žirafe fizično sploh ne občutijo, da so omejene z zidovi. Večina materialov v notranjosti, na mestih, kjer jih živali lahko dosežejo (ližejo), je neobdelanih z običajnimi nanosi barv in lakov – s tem preprečijo, da bi visoke stanovke z najdaljšim jezikov v savani užile nevarne toksične substance. Če zaradi trajnosti to ni mogoče, pa so uporabljeni nestrupeni premazi. Streha je krita s slamo, kar omogoča nadzorovano odtekanje vode, hkrati pa je to ekološka kritina, ki je povsem čista in neoporečna. Hiša ne zahteva posebnega vzdrževanja, kar pomeni, da delavci živalskega vrta žiraf ne vznemirjajo bolj, kot je nujno potrebno zaradi hranjenja ali pozornosti obiskovalcev. Človek ima v svoji hiši rad mir – in žirafe tudi. ●

Julija so žirafe

v živalskem vrtu v nizozemskem Rotterdamu (Rotterdam Zoo) dobile novo hišo. »Pomembno je zadovoljiti uporabnika, ne zgolj ugoditi zahtevam naročnika,« so pričani v biroju LAM arhitekti, ki je hišo po sistemu Cradle to Cradle (od zibke do zibke) postavil. V resnici gre za ekološki trajnostni koncept, kar pomeni, da je odpadke mogoče znova koristno uporabiti, obenem pa gradnja ni škodljiva za uporabnika. Pri trajnosti je pomembno, da je mogoče gradbene materiale po koncu njihove življenjske dobe spet uporabiti drugače oziroma jih reciklirati, kar pomeni, da uporabnik ni več onesnaževalec okolja.

LAM arhitekti so znani po tem, da gradijo hiše »po meri«, in žirafe so v tem še posebej zahtevne stranke. To je prva hiša za živali, načrtovana po sistemu, ki omogoča

ALEŠ KOVAČIČ

Aaah, končno mesec, ki predstavlja zenit letnega časa, ki ga zaradi sezone dopustov z nedostjo čaka skoraj vsak povprečno zaposlen državljan. Ni važno, če si za določen ali nedoločen čas, če delaš veliko ali malo manj, če si star ali mlad, debel ali suh; dopust in lenarjenje sta uporabniku prijazna ter ne diskriminirata. A poletje je, kot sem med prenovanje ugotovil že lani, lahko tudi v domačem kraju kar precej ... ja, razgibano, bogato in začinjeno z novimi izkustvi ter poznanstvi, spoznavanjem tujih kultur in posameznikov, oblik življenja, razumevanja in interpretacije, ki besedam logika ter zdrava pamet dajejo povsem nov, svež, nenavaden, skratka, drugačen pomen.

Da se na tem mestu ne bi pretirano pojavljala in bil tako morda pod sumom prodaje kisle povrtine po diskontnih cenah, bom kar takole premočrtno in na hitro prešel k bistvu. Če ne prej, potem človek ob izdaji obrtniškega računa, tega koščka papirja, ki ima glede na svojo malenkostno fizično velikost izjemno moč, saj se oko hitro orosi, žep pa stanjša, ugotovi, da bi bilo dobro, če bi v prihodnje tudi sam privil kakšen vijak, zabil kakšen žebelj in položil kakšno ploščico. Ker se poleti raje izognem nepričakovanim in verjamem, da za marsikoga zagotovo nepogrešljivim avanturam, ki temu letnemu času dajejo še posebej – kako že rečejo? – čarobno zapeljivost, kot so sončarica, litri švica, piki najbolj eksotičnih oblik flore in favne ter nepopisne gneče kjerkoli in kadarkoli (res pa je, da ti ni treba kidati snega ...), že nekaj poletij vztrajam v pregovorno zatohlem zavetju Ljubljane.

Strategijo slepilnega manevra, da se izognem poletnim avanturam, izvajam tudi letos in ugotavljam, da je alternativa, kot povsod in ponavadi, super stvar. Še posebej, če jo še bolj radikaliziraš in se odločiš, da boš svetle in dolge večere izkoristil za izvedbo kakšne lastne improvizacije v vlogi mojstra obrtnika. Vsaj tak je začetni načrt, ki je še totalno zadet od zaleta, navdušenja in optimizma, ki so posledica napačno izbrane točke pogleda; namesto da bi gledal od začetka proti koncu, gleda s konca proti začetku. In zato ne vidi tistega dodatnega tedna, ki je uvodno oceno dveh dni skrivnostno raztegnil na več kot sedem dni, pa časovno potratnega in vztrajnega ponavljanja iste vaje, ki mu z drugimi besedami rečemo učenje, z nekaterimi drugimi, predvsem v kritičnem momentu izjemnega stresa in obupa, pa tudi zaj...

O subjektivnem dojetanju časa kot raztegljivega je med drugimi pisal že Sveti Avguštin, vendar ga imam na sumu, da njegova teorija ni posledica preskušanja v obrtniških opravilih, ker bi se potem samo še molčeče in popolnoma clueless praskal po pleši. Ker časovno bolj požrešne entitete od tovrstnih opravil, razen črne luknje, ni. Podobno kot takrat, ko si že čisto pri koncu polaganja klinkerja in se ti potem kar nenkrat pojavijo neravnine, odstopanja in vse vrste drugih nepravilnosti, za katere bi prisegel, da jih pred nekaj urami ni bilo in so zato zagotovo delo kakšnih hudomušnih ter od poletne pripeke zadetih vrtnih palčkov. In po nekaj dneh tovrstne torture in tutorstva, ki je dejansko ena sama improvizacija, ko je cilj vse bolj fatamorganičen, brezhibno opravljeno delo pa nedosegljiv ideal, skratka, ko od znotraj spoznaš tisti svet, ki se ti je s svojo lastno bizarno logiko, nedoumljivimi notranjimi zakonitostmi ter (ne)zdravo pametjo še pred časom zdel tako tuj, priležeš do končnega spoznanja ... Nenadoma se namreč zaveš skrajno srhljive dejanskosti in oprjemljivosti svinjarije, ki si jo po lastni krivdi nastal v lastnem stanovanju, pa je do zadnjega sploh opazil nisi ali pa te ta sploh ni motila, tako kot te ne motijo nepravilnosti v dokončani »mojstrovini«, pa zamašen odtok, v katerega si prostodušno zlival raznovrstne oblike gradbenega materiala in se ti je potem maščeval s poplavljenjo kopalnico. Celo končni izračun z vsaj za petkrat prekoračenimi stroški se ti zdi povsem sprejemljiv, če ne že kar samoumeven. Takrat z grozo ugotoviš, da si postal eden izmed njih; mojster obrtnik, DIY, »naredi sam« ... Od »prešvicane« glave do »svinjskih« petal! ●